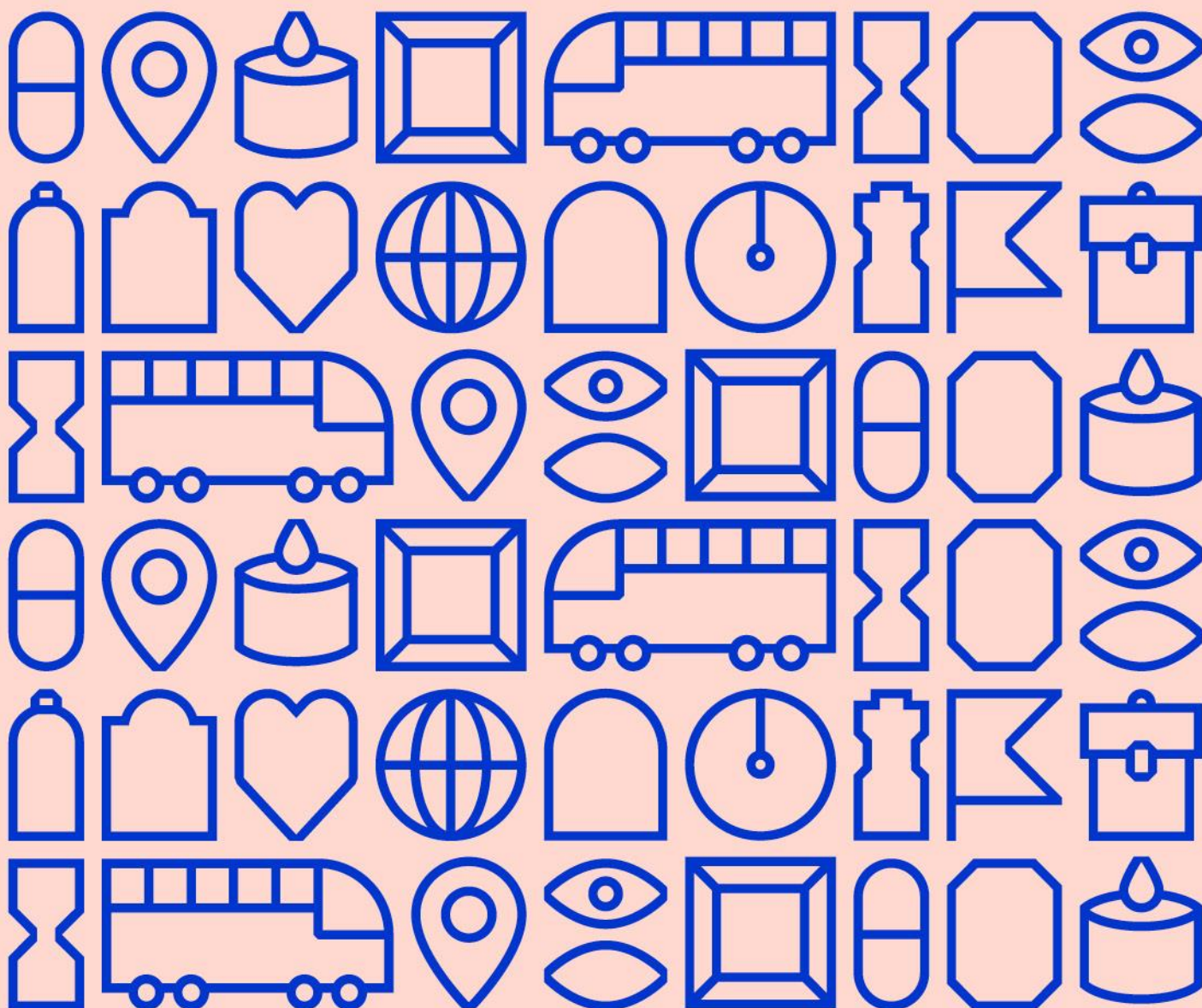

Mohács

1526

KÉSŐ KÖZÉPKOR

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Mohács

1526

KÉSŐ KÖZÉPKOR

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető	2
2. Előkészítő óravázlat	4
3. Helyszíni feladatok.....	10
a. Nyomkeresés	11
b. Képes krónika	12
d. Drámapedagógia.....	17
4. Tanórai utófeldolgozás	17
5. Forrásjegyzék	18
6. Melléklet.....	20
Helyszíni feladatok	21
Nyomkeresés	21
Képes krónika	24
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	27
Drámapedagógia	31
Tanórai utófeldolgozás.....	39
Órán feldolgozható források:	43

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok szerint a résztvevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egynapos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után, ismét tanórai keretek között tudják az elkészített projektfeladataikat bemutatni, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával a megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** A NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelte ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** Amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban résztvevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”,** amely során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a „képes krónikát” elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik, és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, amelyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”,** egy klaszrikus tesztelés kvíz sor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve átismétli az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, amely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.
3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** a látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikát”, amelyet a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ a mohácsi programcsomagról

- A történelmi emlékhely felújítás miatt zárva van, ezért a programcsomag Mohács városára koncentrál. A programcsomag célja, hogy a diákok megismerkedjenek a mohácsi csata, valamint Mohács város történetével, műemlékeivel. Ennek következtében – bár a műemlékek, feladatok többsége közvetlenül is kapcsolódik a mohácsi csatához – olyan helyszínek is helyet kaptak a programban, amelyek nem kötődnek a csatához és a középkorhoz.
- Az elvégzendő feladatok többsége a szabadban, a város utcáin sétálva zajlik. A feladatok bemutatására a város nagyobb terein – javasolt a Széchenyi tér (fogadalmi emléktemplom), a Hősök emlékműve parkja vagy a Szepessy tér, esetleg a Selyemgyár mellett – van lehetőség, de rossz idő esetén a Kanizsai Dorottya Múzeumban – a helyszínnel egyeztetve – is megoldható. (Kapcsolat: <https://www.kanizsaidorottyamuzeum.hu/>)
- A program nem érinti a Mohácsi Történelmi Emlékhelyet, hiszen felújítás miatt zárva van. Érdeemes lehet, amennyiben az útvonalba beleesik, vagy az időbe belefér, II. Lajos halálának vélelmezett helyén – Mohács és Bár között az 56-os út mellett – emelt emlékoszlopot megtekinteni.
- A programcsomag elsősorban 10. évfolyamos diákoknak ajánlott. A program központi eleme a mohácsi csata és a középkori magyar állam bukása, ezért érdemes ehhez a tananyaghoz kapcsolódóan megtekinteni az emlékhelyet. Ugyanakkor a program megemlékezik a csata 300. és 400. évfordulójáról is, de az általános iskolai tudásanyag alapvetően elegendő az évfordulók értelmezéséhez.

2. Előkészítő óravázlat

Nemzeti/történelmi emlékhely neve: Mohácsi Történelmi Emlékhely

Ajánlott korosztály és történelmi korszak: 10. évfolyam: *A mohácsi csata és közvetlen előzményei, a kettős királyválasztás kerettantervi téma; Jagelló-kor, a középkori magyar állam bukása.*

Ajánlott időtartam: Előkészítés: 1-2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra.

Munkamódszer és segédanyag: Tanári előadás ppt prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
Mohács a köztudatban <ul style="list-style-type: none"> • Mit jelent ma? • Mit tudunk róla?	Kérdezve kifejtő módszer Kulcsfogalmak: vereség, széthúzás, tragédia, „több is veszett Mohácsnál”.	2. dia
A középkori magyar állam <ul style="list-style-type: none"> • felépítése (uralkodó és a rendek, legfőbb tisztségek, rendi gyűlés) • hatalmi helyzete (külpolitikai helyzet)	A korábban tanultak felelevenítése Kérdések: Kik a főpapok? Kik a bárók? Melyek a rendek? Mi a rendi gyűlés felépítése? Milyen jogköre volt az uralkodónak? Nevezzék meg a térkép/atlasz alapján az európai konfliktusokat, ellentétes érdekeket, célokat! Kérdések: Mi kapcsolta össze a Habsburgokat és a Jagellókat? Miért volt a francia király ellenséges a Habsburgokkal?	3. dia: Magyar állam szervezete - kattintásra: a legfontosabb méltóságok; dőlttel a különkormányzatok vezetői 4. dia: Magyarország külpolitikai helyzete - kattintásra megjelennek a konfliktusokat jelző nyilak
Az Oszmán Birodalom <ul style="list-style-type: none"> • felépítése és működése (szultán, Díván, iszlám, dzsihád) • hadsereg és külpolitika (szpáhik, janicsárok - hódításra kényszerítve)	kérdések: Mire alapszik az Oszmán Birodalom felépítése? Milyen hatalommal rendelkezik a szultán? Kik fizetnek adót? Kik a szpáhik? Kik a janicsárok? Miben állt a janicsárság ereje?	5. dia: Oszmán Birodalom felépítése 6. dia: Szpáhi és janicsár

A két állam összehasonlítása <ul style="list-style-type: none"> • terület • népesség • bevétel • hadsereg • szövetségesek, célok	Tanári segítséggel a térkép alapján az erőviszonyok felborulásának folyamatát feltárni.	7. dia: A két ország összehasonlítása táblázatban
Jagellók <ul style="list-style-type: none"> • II. Ulászló<ul style="list-style-type: none"> • trónra lépése (jelöltek, koronázási eskü) • külpolitika (Habsburg-Jagelló házassági szerződés) • hadszervezet módosulása (fekete sereg felszámolása) • II. Lajos<ul style="list-style-type: none"> • királyi hatalom megerősítésének kísérlete • uralma alatt álló területek és szövetségesei	Háttérinformáció: <ul style="list-style-type: none"> - II. Ulászlótól származik az első, biztosan a magyar király által saját kezűleg írt levél. - Koronázási feltételeit nem tartotta be (beszedte a hadiadót Mátyáshoz hasonlóan). - 1504-ben szélütés érte (stroke), ami után többször kapott kisebb agyvérzéseket. - A magyar haderő európai viszonyok között igen számottevő volt!	8. dia vastagon szedve a nagy harcértékű csapatok 9. dia
Az oszmán-török kérdés - háború vagy béke <ul style="list-style-type: none"> • I. Szulejmán • 1521: Nándorfehérvár eleste • Probléma: háborús békeévek vagy nyílt háború	Vita - tanácsadás (SWOT-elemzés) A diákokat 4 csoportra osztjuk és mindegyik csoport egy-egy kérdést vizsgál (erősségek - gyengeségek - lehetőségek - veszélyek) Ezek összegyűjtése után javaslatot tesznek a királynak	10. dia
Főszereplők <ul style="list-style-type: none"> • I. Szulejmán • II. Lajos • Tomori Pál • Szapolyai János	Négy életút metszéspontja; személyes indítékok, dilemmák bemutatása: I. Szulejmán - túl akarja szárnyalni apját II. Lajos - hadba indul, hogy a nemesek csatlakozzanak Tomori Pál - a déli határ védelmével megbízott főpap	11. dia

	Szapolyai János - erdélyi vajda, aki nem ért oda a csatába, majd király lett	
A mohácsi csata menete <ul style="list-style-type: none"> • hadseregek nagysága, felvonulása • fegyverzeti különbségek • vezérek: II. Lajos és Tomori Pál - I. Nagy Szulejmán • magyar taktika • hadmozdulatok • vereség - II. Lajos halála, holttestének megtalálása	Feladatlap kiosztása a filmhez	12. dia: A csatatér (a térképen magától megjelenik) 13. dia: Csatavázlat 14. dia: Animációs film
A csata következményei <ul style="list-style-type: none"> • az ország kirablása (budai palota) • kettős királyválasztás	Kanizsai Dorottya temetteti el jobbágyaival a holtakat.	15. dia: Veszteségek 16. dia: Új királyok
Mohács emlékezete <ul style="list-style-type: none"> • Brodarics és Szulejmán • 16-17. századi krónikaírók • irodalmi művek, festmények	Kérdések a forráselemzéshez: <ul style="list-style-type: none"> • Milyen nézőpontot képviseltek a források írói? • Mennyire egyezik meg a magyar és az oszmán-török csataleírás? • Milyen szerepe volt az ágyúknak a csata kimenetele szempontjából a különböző források szerint? • Hogyan változtatta meg a csata a Jagellók értékelését? • Hogyan értelmezték a mohácsi csatát a reformáció következtében? • Mivel magyarázható, hogy az egyházi vezetők (püspökök) ilyen nagy számban vettek részt a csatában?	17. dia: Források szerzői; külön dokumentumban a források. 18. dia: Forráselemzéshez szempontok 19. dia

	<ul style="list-style-type: none"> • Hogyan akarta kihasználni a magyar hadvezetés az oszmán-törökök iszlám hitét? • A diákok keressenek a szerző szimpátiájára, nézőpontjára, értékítéletére utaló pozitív vagy negatív töltésű kifejezéseket! • A források alapján rögzítsék a csata szakaszait a diákok! Vessék össze a különböző források alapján készített vázlatokat! Határozzák meg, hogy a különböző források a csata melyik elemét/epizódját tekintették döntőnek! <p>Háttér-információk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Számos nemesi család felvette címerébe II. Ulászló (Wladislaus) nevének kezdőbetűjét (W). Mohács után alakult ki a hamis Dobzse László kép, a gyenge Jagellókról. • A hitvitákban Isten büntetésének tekintették a vereséget. (vö. Himnusz) • Az egyházi méltóságok hagyományosan részt vettek a haza védelmében (vö. muhi csata), ezzel is kifejezve a vezetők kötelességét az alattvalók védelmére, illetve azt, hogy a pástor kötelessége a nyáj	
--	--	--

	<p>védelme, amit személyes példamutatással is alátámasztottak.</p> <p>A diákok gyűjtsenek verseket, műalkotásokat a csatával kapcsolatban és mutassák be egymásnak. Elemézzék ezeket a korábbi szempontok szerint!</p> <p>Irodalmi művek például: Kisfaludy Károly: Mohács (vers) Kölcsey Ferenc: Mohács (írás)</p> <p>Festmények például: Székely Bertalan: II. Lajos holttestének megtalálása Székely Bertalan: A mohácsi csata</p> <p>Szobrok például: Varga Imre: II. Lajos szobra Mohács főterén</p>	
<p>Mohácsi csata értékelése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lehetett volna sikeresebb a csata megvívása?	<p>Szabad beszélgetés, ötletelés a „mit kellett volna tenni?” kérdéséről.</p>	<p>20. dia</p>
<p>Évfordulók – 300. és 400.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Csatatéri vagy emlékkápolna • Fogadalmi emléktemplom (1926) • Lajos-kövek		<p>21-22. dia</p> <p>23-24. dia</p> <p>25-26. dia</p>
<p>Mohácsi Történelmi Emlékhely – szimbólumok bemutatása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szent Korona alakú múzeumi épület • 14 000 csontszerű elemből álló Hádész kapuja • meghasadt rózsa	<p>A kapu két oldalpillére nem ér össze: a két birodalom (Habsburg – Oszmán) nem tudja összeroppantani az országot. 14 000 elem = magyar halottak száma.</p>	<p>27-30. dia</p>

<ul style="list-style-type: none"> • sírjelek • tömegsír	<p>A meghasadt rózsza az oszmánok által elfoglalt kettészakadt országot szimbolizálja, amelyből fakadó szökőkút a könnyeket és a megújulást jelképezi. A szökőkút éppen a kapu két pillére között emelkedik ki a rózsából, jelezve a magyarság megújulását.</p> <p>A sírjelek szorosan kapcsolódnak a csataleírásokhoz és tele vannak szimbólumokkal.</p> <p>A vizsgálatok megállapították, hogy a tömegsírokban a csata harmadnapján kivégzett foglyok lehetnek, mivel többnek egyértelműen meg volt kötözve a keze, amikor meghaltak, sokuknak a fejét több vágással vágták le.</p>	
<p>Keresztelő Szent János nyaka vágása</p>	<p>Összegzés: a magyar sereg a korabeli Európában jelentősnek számított, s a magyar csataterv is jó volt. Az erőviszonyok végletes eltolódása az Oszmán Birodalom javára azonban megpecsételte az ország sorsát. A mohácsi csatában résztvevő magyarok bátran, hőiesen harcoltak. Jól mutatja a magyar elit hazaszeretetét, hogy az ország szinte összes főpapja és vezető méltósága meghalt a csatában.</p>	<p>33. dia</p>

3. Helyszíni feladatok

Feladatok Mohács városában

Nyomkeresés

- Csoportokat kell alakítani.
- A csoportok Mohács városában egy térkép segítségével megkeresik a leírások alapján az emlékműveket.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok az emlékhelyen a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről, sírjelekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záró órán a kisfilmeket bemutatják.
- A) változat: Minden csoport végigjárja az öt kiemelt helyszínt (Busóudvar, Fogadalmi emléktemplom, Selyemgyár, Csatatéri vagy Kálvária emlékkápolna, II. Lajos szobor), és kisfilmjében mindegyik helyszínt bemutatja.
- B) változat: Minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen.
- C) változat: Ha nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze.
- A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni és milyen szöveget mondjanak.

Drámajáték

- A csoportok az emlékhelyen előadnak egy, a helyszínen játszódott történelmi jelenetet.
- Témák kiosztása: magyar haditanács a csata előtt; a zászlóvivő Drágffi János országbíró sarkantyújának lecsatolása; II. Lajos a csatában; Kanizsai Dorottya eltemetteti a halottakat; II. Lajos holttestének megkeresése.
- A csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a mohácsi csatáról.

Feladatok hazafelé a buszon

Fakultatív:

- II. Lajos emlékoszlop Mohács és Bár között az 56-os út mellett

a. Nyomkeresés

A diákok öt csoportban megkeresik a Mohács térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: Csak az öt csoportot érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több, mint öt csoportot alkotunk, akkor többben azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3-6 fő.

Segédanyag: Térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Szobor / műemlék megnevezése	Sorszáma
Kapuján Kisfaludy Károly verssorai olvashatóak: „Hősvértől pirosult gyásztér sóhajtva köszöntlek / Nemzeti nagylétünk nagy temetője Mohács”.	Fogadalmi emléktemplom	13.
A mohácsi csatában elesett lengyel katonáknak állít emléket.	Lengyel hősök emlékműve	1.
Az első világháborúban elhunyt mohácsi hősöknek állították emlékül, de később ide írták fel a második világháborúban elesett vitézeket is.	Hősök emlékműve	7.
A koronázási palást gyászlepelként burkolja a keresztet, amely mellett a mohácsi csatában elesett magyar király áll.	II. Lajos szobra	14.
Az abortuszban megölt gyermekek emlékét őrzi.	Magzatokért, gyermekekért, akik rövid földi életet kaptak.	2.
„Nem tudhatom másnak e tájék mit jelent, / Nékem szülőházam itt e lángoktól ölelt / kis ország” – szerzőjének szobra.	Radnóti Miklós szobra	5.

A népzene gyűjtés nagy alakja, Háry János szerzőjének szobra.	Kodály Zoltán szobra	4.
Télúzó népszokásnak szentelt múzeum.	Busóudvar	10.
A 18. században az Oszmán Birodalomból Magyarországra menekülő nép temploma.	szerb templom	11.
A csodálatos mandarin szerzőjének szobra.	Bartók Béla szobra	8.
Az országot megcsonkító béke emlékére emelt kopjafa.	Trianoni kopjafa	9.
Király József pécsi püspök által emelt kálváriatemplom, oldalában egy ágyú látható.	Csatatéri vagy Kálvária emlékkápolna	3.
Szébényi György alakjának két vitéz ad társaságot.	A városkapitány szobra	12.
A helyi nemzetiségek békés együttélésének képviselője a három népviseletbe öltözött lány.	Három leány szobra	15.
Egy gyárépület kulturális térré alakult.	Selyemgyár	16.
A Rákosi-diktatúra alatt ártatlanul elhurcolt családok emlékére felidéző emlékmű.	Kényszermunkatáborokba elhurcolt családok emlékköve	6.

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amikből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek és azokból otthon prospektust állítanak össze

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az öt, megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektuskészítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: Feladatlap az A), a B) és a C) változathoz (a B) változatén mind az öt csoport feladata szerepel) és térkép.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes az öt csoportot az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább az emlékhelyen, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egyéges értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: Feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá. Időhiány esetén érdemes a hazaúton kitöltetni.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Mikor volt a mohácsi csata?

A) 1521. július 29	B) 1526. július 26.	C) 1526. augusztus 29.	D) 1526. szeptember 9.
--------------------	---------------------	------------------------	------------------------

2. Ki volt az erdélyi vajda 1526-ban?

A) Szapolyai János	B) Tomori Pál	C) Hunyadi János	D) Dózsa György
--------------------	---------------	------------------	-----------------

3. Hány éves volt II. Lajos a csata idején?

A) 16 éves	B) 20 éves	C) 25 éves	D) 26 éves
------------	------------	------------	------------

4. Hány éves volt I. Szulejmán a csata idején?

A) 20 éves	B) 26 éves	C) 32 éves	D) 40 éves
------------	------------	------------	------------

5. Ki volt a magyar sereg fővezére?

A) Tomori Pál	B) Szapolyai János	C) II. Lajos	D) Brodarics István
---------------	--------------------	--------------	---------------------

6. Mi volt vélhetően a magyar sereg csataterve?

A) Bekeríteni a török hadat.	B) Részenként verni meg a törököt.	C) A Duna mocsaraiba csalni a törököt.	D) A Száván való átkelés közben legyőzni a törököt.
------------------------------	------------------------------------	--	---

7. Melyik vármegyében zajlott a csata?

A) Baranya	B) Fejér	C) Somogy	D) Tolna
------------	----------	-----------	----------

8. Miért nem érkezett meg Szapolyai János és serege a csatába (Brodarics szerint)?

A) Ellentétes utasításokat kapott.	B) Betört Havasalföldre.	C) A székelyek késlekedtek a gyülekezési helyről.	D) Egy török sereg rátört Erdélyre, s velük harcoltak.
------------------------------------	--------------------------	---	--

9. Milyen állapotban ábrázolja II. Lajost a fogadalmi emléktemplom melletti szobra?

A) Épp a csatába vágat.	B) Halottként.	C) Harcolva a csatában.	D) Menekülés közben.
-------------------------	----------------	-------------------------	----------------------

10. Melyik műemlék oldalában található egy ágyú?

A) Fogadalmi emléktemplom	B) Selyemgyár	C) Csataéri vagy Kálvária emlékkápolna	D) Hősök emlékműve
---------------------------	---------------	--	--------------------

11. Mikor van a busójárás?

A) Szent György napján.	B) Télen.	C) Farsang vasárnapjától húshagyó keddig.	D) Szent Mihály napján.
-------------------------	-----------	---	-------------------------

12. Mi lehetett a történelmi emlékhely helyén 1526-ban?

A) A magyar sereg közepe.	B) A magyar sereg bal szárnya.	C) A török tábor.	D) A magyar tábor.
---------------------------	--------------------------------	-------------------	--------------------

13. Melyik szerzetesrend tagjai közé tartozott Tomori Pál?

A) ferences	B) bencés	C) jezsuita	D) pálos
-------------	-----------	-------------	----------

14. Melyik, a mohácsi csatára emlékező objektum készült el a legkorábban?

A) Hádész kapuja	B) sírjelek	C) Fogadalmi emléktemplom	D) Csataférfi kápolna
------------------	-------------	---------------------------	-----------------------

15. Nagyságrendileg mennyivel haladták meg az Oszmán Birodalom bevételei a Magyar Királyságéit?

A) Alig, lényegében egyforma volt.	B) Kétszerese volt.	C) Háromszorosa volt.	D) Több mint négyszerese volt.
------------------------------------	---------------------	-----------------------	--------------------------------

16. Miért hasonlította a néphit Keresztelő Szent János feje vételéhez a mohácsi csatát?

A) Mert meghalt a király.	B) Mert a csata másnapján volt az ünnepe Keresztelő Szent János halálának.	C) Mert a csatában oly sok főúr és főpap esett el, hogy az országot lényegében lefejezte.	D) Mert Szulejmán levágatta és lándzsára tűzte Tomori fejét.
---------------------------	--	---	--

17. Miért veszik le az országzászló hordozójának sarkantyúját?

A) Ezzel jelzik, hogy nem menekülhet el.	B) Hogy ne tudjon előre vágatni.	C) Mert zavarná a gyalogos harcba.	D) Mert nem vesz részt a csatában.
--	----------------------------------	------------------------------------	------------------------------------

18. Ki készítette az emlékhely számos sírjelét?

A) Kanizsai Dorottya	B) Pölöskei József	C) Vadász György	D) Kő Pál
----------------------	--------------------	------------------	-----------

19. Hová hurcolták el a családokat Mohácsról 1950 és 1953 között?

A) Auschwitzba.	B) A Szovjetunióba.	C) A Hortobágyra.	D) Recskre.
-----------------	---------------------	-------------------	-------------

20. Ki temettette el a csatában elesetteket?

A) Kanizsai Dorottya	B) Brodarics István	C) Vadász György	D) Szapolyai János
----------------------	---------------------	------------------	--------------------

21. Mik azok a Lajos-kövek?

A) II. Lajos vonulásának útvonalán 1926-ban felállított emlékkövek.	B) A király halálának helyét jelző emlékkövek.	C) A 200. évforduló idején a csatatéren elhelyezett emlékjelek.	D) A hagyomány szerint a csata után Mária királyné által hullatott könnyek, amelyek a nagy gyásztól kővé váltak.
---	--	---	--

22. Mi alkotja a fogadalmi emléktemplom alapját?

A) A csatatéren talált fegyverek.	B) Több mint 3000 magyar település által adott föld.	C) Egy szimbolikus sír.	D) Egy tömegsír.
-----------------------------------	--	-------------------------	------------------

23. Ki lett II. Lajos után a magyar király?

A) Habsburg Mária	B) Szapolyai János	C) I. Szulejmán	D) Habsburg Miksa
-------------------	--------------------	-----------------	-------------------

24. Mikor menekültek a török elől Mohácsra szerbek?

A) 15. században	B) 16. században	C) 17. században	D) 18. században
------------------	------------------	------------------	------------------

25. Milyen állat található a mohácsi csatában elesett lengyel vitézek emlékművén?

A) oroszlán	B) sas	C) szfinx	D) fénix
-------------	--------	-----------	----------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a mohácsi csatához kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

Előkészület: A feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek. Döntsük el, melyik csoport melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: Feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. A mohácsi csata

- a) 3.
- b) 4.
- c) 1.
- d) 2.

2. II. Lajos levele

- a) 2., 3., 5., 8.

3. Mohács emlékezete

- a) Kisfaludy Károly
- b) trianoni béke / Trianon
- c) török
- d) szerb
- e) fogadalmi emléktemplom / Lajos-kövek

5. Forrásjegyzék

Szakirodalom:

Személyekről:

<http://www.szigetvar-zrinyi1566.hu/i-szulejman-oszman-szultan/>

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/l-76823/lajos-ii-7685F/>

https://www.tomorimajsa.hu/tomori_pal_eletrajza

<http://szapolyai.hupont.hu/>

A csata lefolyásáról:

<https://tti.abtk.hu/terkepek/terkepek/1526-08-29-a-mohacsi-csata>

<https://ng.24.hu/kultura/2021/08/27/ujabb-kutatasi-eredmenyek-a-mohacsi-csatarol/>

<https://www.mohacs.btk.mta.hu/?view=article&id=28:sajtoanyag&catid=9>

A csataterőről:

<https://www.mohacs.btk.mta.hu/?view=article&id=28:sajtoanyag&catid=9>

<https://www.mohacsvita.hu/eredmenyek/csatater>

II. Lajos holttestének megtalálásáról

<https://mult-kor.hu/cikk.php?id=5565>

Irodalmi művek:

Kisfaludy Károly: Mohács - <http://mek.niif.hu/00700/00732/00732.htm#21>

Kölcsey Ferenc: Mohács - <https://mek.oszk.hu/06300/06367/html/01.htm#224>

Festmények:

<https://www.hung-art.hu/>

Szobor:

<https://www.hung-art.hu/>

Évfordulók emlékművei:

<https://www.mohacstdm.hu/latnivalok/muemlekek/latogathato-muemlekek/26-fogadalmiemlektemplom>

<https://mohacsi-csata.hu/index.php?q=content/ismertet%C5%91-2-kiss-b%C3%A9la>

Források:

Brodarics István: <https://mek.oszk.hu/05800/05872/html/index.htm>

Szulejmán naplója: <https://mek.oszk.hu/00800/00893/html/doc/c400306.htm>;

Mohács emlékezete, Bp. 1979. 303-304.

Heltai Gáspár: <https://mek.oszk.hu/06400/06417/html/heltaiga0070001.html>

Képek, ábrák, térképek jegyzéke:

1. dia: Google maps
3. dia: <https://slideplayer.hu/slide/2904722/>
4. dia: térkép: <https://docplayer.hu/106891563-Magyarország-mohacs-fele-tringli-istvan.html>
5. dia: ábra
https://digitori.blog.hu/2020/08/11/9_6_7_a_balkan_es_az_oszman_birodalom
6. dia: https://www.makettinfo.hu/forum/image.php?img_url=upload%2F200805%2F108995_53477_Szpahi.JPG
7. dia: <https://mek.oszk.hu/01800/01885/html/index193.html>
8. dia: térkép: <http://tortenelemcikkek.hu/node/515>
9. dia: <https://ujkor.hu/content/a-dobzsekiralyrol-egy-kicsit-maskepp-otszaz-eve-halt-meg-ii-ulaszlo>
10. dia: <https://www.origo.hu/tudomany/20191003-az-uralkodas-sulya-alatt-rop-pant-ossze-a-tragikus-sorsu-ii-lajos.html>
11. dia: Google maps
12. dia: <https://tti.abtk.hu/terkepek/1526-08-29-a-mohacsi-csata>
13. dia: videó: https://www.youtube.com/watch?v=K3KiCZDq_C4
- 21-24. dia: saját fotók
25. dia: Google streetview – Érd, Római út 29.
26. dia: <https://i.szalas.hu/pois/7771/original/24401.jpg>
27. dia: <https://www.termalfurdo.hu/latnivalo/mohacsi-nemzeti-emlekhely-532>
28. dia: <https://kirandulastippek.hu/news/article/mohacs-nemzeti-tortenelmi-emlekhely>
29. dia: <https://intezet.nori.gov.hu/nemzeti-emlekhelyek/Mohacs/mohacs-nemzeti-emlekhely/#>
30. dia saját fotó
32. dia: saját fotó

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

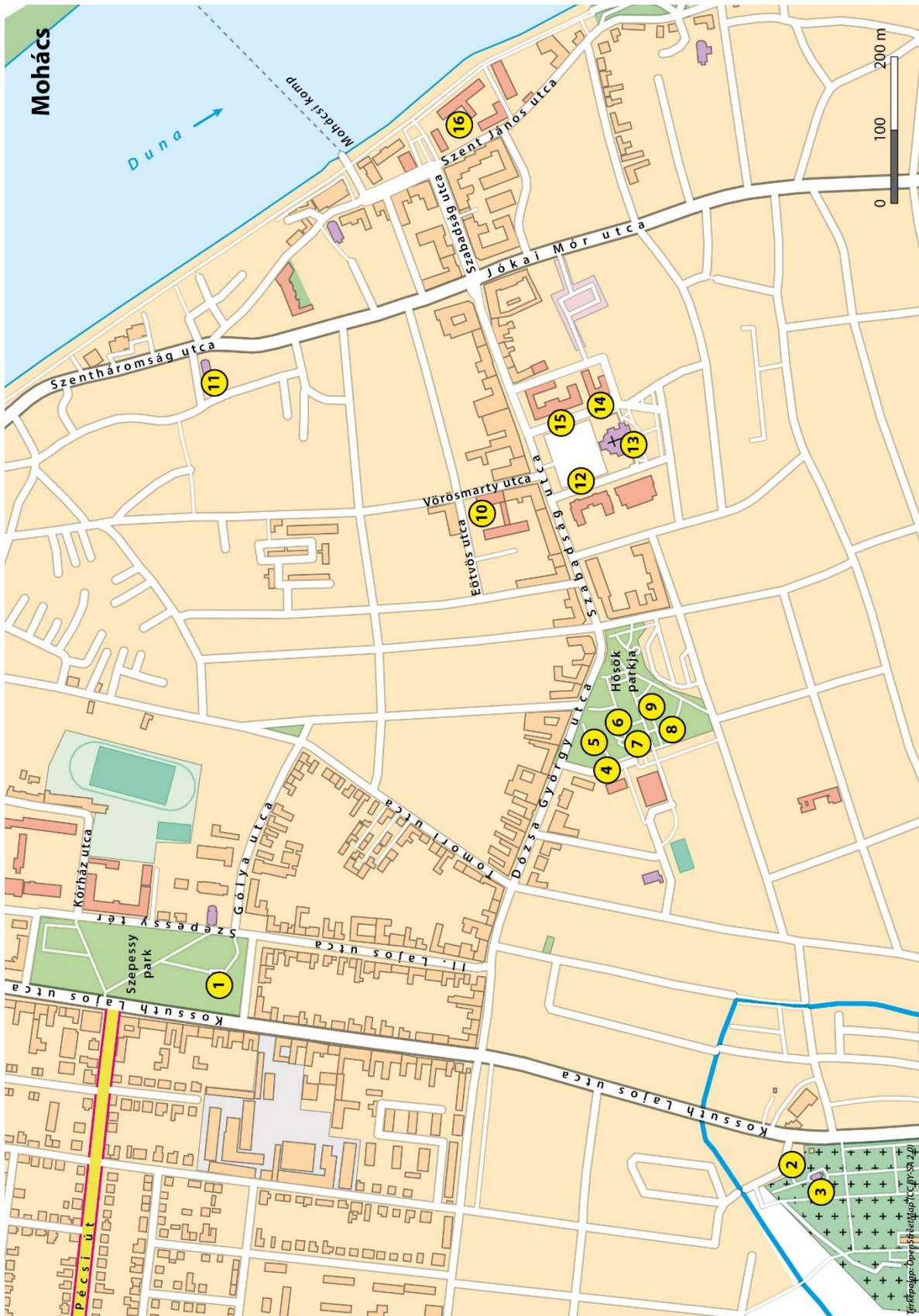
Fedezzétek fel Mohács városát a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokba a városban, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált sírjelekkel a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a szobrok / műemlékek nevét és a térképen lévő sorszámát!

Leírás	Szobor / műemlék megnevezése	Sorszáma
Kapuján Kisfaludy Károly verssorai olvashatóak: „Hósvértől pirosult gyásztér sóhajtvá köszöntlek / Nemzeti nagylétünk nagy temetője Mohács”.		
A mohácsi csatában elesett lengyel katonáknak állít emléket.		
Az első világháborúban elhunyt mohácsi hősöknek állították emlékül, de később ide írták fel a második világháborúban elesett vitézeket is.		
A koronázási palást gyászlepelként burkolja a keresztet, amely mellett a mohácsi csatában elesett magyar király áll.		
Az abortuszban megölt gyermekek emlékét őrzi.		
„Nem tudhatom másnak e tájék mit jelent, / Nékem szülőházam itt e lángoktól ölelt / kis ország” - szerzőjének szobra.		
A népzene gyűjtés nagy alakja, Hány János szerzőjének szobra.		
Télűző népszokásnak szentelt múzeum.		
A 18. században az Oszmán Birodalomból Magyarországra menekülő nép temploma.		
<i>A csodálatos mandarin</i> szerzőjének szobra.		
Az országot megcsonkító béke emlékére emelt kopjafa.		
Király József pécsi püspök által emelt kálváriatemplom, amelynek oldalában egy ágyú látható.		
Szébényi György alakjának két vitéz ad társaságot.		
A helyi nemzetiségek békés együttélésének képviselője a három népviseletbe öltözött lány.		
Egy gyárépület kulturális térré alakult.		
A Rákosi-diktatúra alatt ártatlanul elhurcolt családok emlékét felidéző emlékmű.		

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet Mohács város főbb nevezetességeiről!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken Ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a Bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látnivalók:

- Busóudvar
- Fogadalmi emléktemplom
- Selyemgyár
- Csataéri vagy Kálvária emlékkápolna
- II. Lajos szobor

B) változat

Készítsetek kisfilmet Mohács város főbb nevezetességeiről!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljete arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, akár vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: Busóudvar

- Mutassátok be a népszokást!
- Miért öltenek maszkot az emberek?
- Melyik nemzetiséghez kapcsolódik?
- Mikor és hány napig tart a busójárás?

2. csoport: Fogadalmi emléktemplom

- Mikor, hogyan épült?
- Mely díszítőelemek, építészeti megoldások utalnak a csatára?
- Mely magyarországi helyek jelennek meg a templomban?

3. csoport: Selyemgyár

- Mutassátok be a selyemgyár történetét!
- Miért a Duna partján épült fel a gyár?
- Milyen funkciót kapott napjainkban?

4. csoport: Csatatéri vagy Kálvária emlékkápolna

- Mutassátok be a kápolna építéstörténetét!
- Mi a kálvária?
- Mely elemek őrzik a csata emlékét?

5. csoport: II. Lajos szobor

- Mutassátok be a szobrot!
- Mit jelképez a keresztben lévő koronázási palást?
- Mire utal a kereszt és a halott király kompozíciója?

C) változat

Készítsetek Mohács városát bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes emlényeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- Busóudvar
- Fogadalmi emléktemplom
- Selyemgyár
- Csatateri vagy Kálvária emlékkápolna
- II. Lajos szobor

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a helyszínen látottakból!
Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Mikor volt a mohácsi csata?

A) 1521. július 29	B) 1526. július 26.	C) 1526. augusztus 29.	D) 1526. szeptember 9.
--------------------	---------------------	------------------------	------------------------

2. Ki volt az erdélyi vajda 1526-ban?

A) Szapolyai János	B) Tomori Pál	C) Hunyadi János	D) Dózsa György
--------------------	---------------	------------------	-----------------

3. Hány éves volt II. Lajos a csata idején?

A) 16 éves	B) 20 éves	C) 25 éves	D) 26 éves
------------	------------	------------	------------

4. Hány éves volt I. Szulejmán a csata idején?

A) 20 éves	B) 26 éves	C) 32 éves	D) 40 éves
------------	------------	------------	------------

5. Ki volt a magyar sereg fővezére?

A) Tomori Pál	B) Szapolyai János	C) II. Lajos	D) Brodarics István
---------------	--------------------	--------------	---------------------

6. Mi volt vélhetően a magyar sereg csataterve?

A) Bekeríteni a török hadat.	B) Részenként verni meg a törököt.	C) A Duna mocsaraiba csalni a törököt.	D) A Száván való átkelés közben legyőzni a törököt.
------------------------------	------------------------------------	--	---

7. Melyik vármegyében zajlott a csata?

A) Baranya	B) Fejér	C) Somogy	D) Tolna
------------	----------	-----------	----------

8. Miért nem érkezett meg Szapolyai János és serege a csatába (Brodarics szerint)?

A) Ellentétes utasításokat kapott.	B) Betört Havasalföldre.	C) A székelyek késlekedtek a gyülekezési helyről.	D) Egy török sereg rátört Erdélyre, s velük harcoltak.
------------------------------------	--------------------------	---	--

9. Milyen állapotban ábrázolja II. Lajost a fogadalmi emléktemplom melletti szobra?

A) Épp a csatába vágat.	B) Halottként.	C) Harcolva a csatában.	D) Menekülés közben.
-------------------------	----------------	-------------------------	----------------------

10. Melyik műemlék oldalában található egy ágyú?

A) Fogadalmi emléktemplom	B) Selyemgyár	C) Csataférfi vagy kálvária emlékkápolna	D) Hősök emlékműve
---------------------------	---------------	--	--------------------

11. Mikor van a busójárás?

A) Szent György napján.	B) Télen.	C) Farsang vasárnapjától húshagyó keddig.	D) Szent Mihály napján.
-------------------------	-----------	---	-------------------------

12. Mi lehetett a történelmi emlékhely helyén 1526-ban?

A) A magyar sereg közepe.	B) A magyar seregal szárnya.	C) A török tábor.	D) A magyar tábor.
---------------------------	------------------------------	-------------------	--------------------

13. Melyik szerzetesrend tagjai közé tartozott Tomori Pál?

A) ferences	B) bencés	C) jezsuita	D) pálos
-------------	-----------	-------------	----------

14. Melyik, a mohácsi csatára emlékező objektum készült el a legkorábban?

A) Hádész kapuja	B) sírjelek	C) fogadalmi emléktemplom	D) csataférfi kápolna
------------------	-------------	---------------------------	-----------------------

15. Nagyságrendileg mennyivel haladták meg az Oszmán Birodalom bevételei a Magyar Királyságéit?

A) Alig, lényegében egyforma volt.	B) Kétszerese volt.	C) Háromszorosa volt.	D) Több mint négyszerese volt.
------------------------------------	---------------------	-----------------------	--------------------------------

16. Miért hasonlította a néphit Keresztelő Szent János feje vételéhez a mohácsi csatát?

A) Mert meghalt a király.	B) Mert a csata másnapján volt az ünnepe Keresztelő Szent János halálának.	C) Mert a csatában oly sok főúr és főpap esett el, hogy az országot lényegében lefejezte.	D) Mert Szulejmán levágatta és lándzsára tűzte Tomori fejét.
---------------------------	--	---	--

17. Miért veszik le az országzászló hordozójának sarkantyúját?

A) Ezzel jelzik, hogy nem menekülhet el.	B) Hogy ne tudjon előre vágatni.	C) Mert zavarná a gyalogos harcbat.	D) Mert nem vesz részt a csatában.
--	----------------------------------	-------------------------------------	------------------------------------

18. Ki készítette az emlékhely számos sírjelét?

A) Kanizsai Dorottya	B) Pölöskei József	C) Vadász György	D) Kő Pál
----------------------	--------------------	------------------	-----------

19. Hová hurcolták el a családokat Mohácsról 1950 és 1953 között?

A) Auschwitzba.	B) A Szovjetunióba.	C) A Hortobágyra.	D) Recskre.
-----------------	---------------------	-------------------	-------------

20. Ki temettette el a csatában elesetteket?

A) Kanizsai Dorottya	B) Brodarics István	C) Vadász György	D) Szapolyai János
----------------------	---------------------	------------------	--------------------

21. Mik azok a Lajos-kövek?

A) II. Lajos vonulásának útvonalán 1926-ban felállított emlékkövek.	B) A király halálának helyét jelző emlékkövek.	C) A 200. évforduló idején a csatatéren elhelyezett emlékkövek.	D) A hagyomány szerint a csata után Mária királyné által hullatott könnyek, amelyek a nagy gyásztól kővé váltak.
---	--	---	--

22. Mi alkotja a fogadalmi emléktplom alapját?

A) A csatatéren talált fegyverek.	B) A több mint 3000 magyar település által adott föld.	C) Egy szimbolikus sír.	D) Egy tömegsír.
-----------------------------------	--	-------------------------	------------------

23. Ki lett II. Lajos után a magyar király?

A) Habsburg Mária	B) Szapolyai János	C) I. Szulejmán	D) Habsburg Miksa
-------------------	--------------------	-----------------	-------------------

24. Mikor menekültek a török elől Mohácsra szerbek?

A) 15. században	B) 16. században	C) 17. században	D) 18. században
------------------	------------------	------------------	------------------

25. Milyen állat található a mohácsi csatában elesett lengyel vitézek emlékművén?

A) oroszlán	B) sas	C) szfinx	D) főnix
-------------	--------	-----------	----------

Drámapedagógia

1. csoport: Magyar haditanács a csata előtt

Ebben a feladatban egy, a mohácsi csatához kapcsolódó fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljuttátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Magyar haditanács a csata előtt

A magyar haditanács a csata előtt azért ült össze, hogy megvitassa a legalapvetőbb kérdést: mikor vívják meg a csatát. Másnap, vagy várják meg Szapolyai seregét?

Szapolyai a követe útján kérte, hogy várják meg és vonuljon vissza a király, mert közel volt már Szulejmán hada. A főurak azonban, köztük Tomori is, a csatát akarták, részben a magyar katonák lelkesedése miatt, részben abban bízva, hogy részenként tudnak összecsapni a törökkel.

A királyhoz hívták tehát minden rendnek és nemzetnek a képviselőit, sőt, sokáig itt voltak számosan a katonák rendjéből is, még a csehek és morvák közül is, akik már előre megérkeztek. Sokáig tanácskoztak a gyűléssel és a katonai renddel, hogy mit kell tenniük. Ugyanis mindeddig senki sem volt még jelen azok közül, akiket Erdélyből, Szlavóniából, Horvátországból, Csehországból, Németországból vártak, mert hiszen biztosan remélhették, hogy rövid időn belül megjönnek, viszont az ellenség ott volt a közelben, legfőképpen két mérföldnyire a királyi tábortól, s talán nem is engedni semmiképpen, hogy a csata elhalasztódjék. Ki mit tanácsol tehát a királynak: mit kell tennie, helyezték-e el máshová a tábort, hogy elhalaszthassák a csatát, míg megjönnek azok, akikre várnak? Vagy mérjék össze hadiszerecsényüket az ellenséggel?

„A tanácskozásokon jelen volt Tomori Pál* is, akit az éjjel emiatt hívták oda. Ő láthatólag nem idegenkedett attól, hogy csatába bocsátkozzanak az ellenséggel. A király elcsodálkozott, hogy honnan meríti a bátorságát, és az egész gyűlés előtt megkérdeztette – már csak azért is, hogy szándékától eltérítse – először a saját, azután az ellenség száma felől. Tudta a király, hogy ő mindenki másnál inkább tisztában van evvel a sok kém és szökevény révén, aki állandóan jön hozzá. Az első kérdésre azt felelte, hogy mind a királyi táborban, mind a magáiban (mert mint mondtuk fentebb széjjel voltak válva) véleménye szerint nincs több húszezer fegyveresnél. Biztos forrásból tudja, hogy az ellenség táborában viszont – mondotta – körülbelül háromszázezer ember van. S mivel ez a körülmény: a mieinknek az ellenséghez viszonyított óriási hátránya mindenkit megdöbbsentett, sietve hozzáfűzte, hogy azért nem kell nagyon tartani tőlük, mert ez a sokaság nagyrészt tehetetlen és nem harcképes. Erre a király újból sürgetve megkérdezte, mit gondol, az ellenségből hány ezer a harcra kész, a válogatott katonaság? Azt felelte, hogy hetvenezer. Ez a szám is nyilvánvalóan sokszorosán felülmúlta a mi hadseregünkét, különösen mikor megmondta, hogy csak a nagyobb ágyúfajtából is több mint háromszáz van nekik. Mégis hosszasan, sokat tanácskoztak, és a Barát tanácsára is, meg már önmaguktól is, majdnem mindenki a csata mellett határozott lelkében, egy-két kivétellel, akik valami oktanal félelemből nem merték nyíltan bevallani, amit gondoltak.” (*Brodarics István krónikájából*)

Szerepek

II. Lajos: Összehívja a tanácsot, s inkább a többi csapat bevárását szeretné, de elfogadja a főurak döntését.

Tomori Pál: Elég jó ismeretei vannak a török seregről, a csata mielőbbi megvívását javasolja; terve, hogy a vonuló török sereget részenként veri meg.

Magyar főurak: Nagyon idegesek, feszültek, félnek, hogy megcsappan a vitézek harci kedve.

Szapolyai követe: Kéri, hogy várják meg az erdélyi seregeket és vonuljon vissza II. Lajos.

2. csoport: A zászlóvivő Drágffi János országbíró sarkantyújának leszerelése

Ebben a feladatban egy, a mohácsi csatához kapcsolódó fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoportagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatók formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

A zászlóvivő Drágffi János országbíró sarkantyújának leszerelése

A középkori csaták előtt és után számos szimbolikus jelenet zajlott le, például a hadsereg, a katonák megáldása, vagy a zászlóvivő sarkantyújának leszerelése. Ez utóbbit kell eljátszanotok. A sarkantyú leszerelésének szimbolikus jelentése az volt, hogy nem fut el a csatából, hanem mindhalálig küzd az országért. A jelkép onnan származik, hogy nem tudja ösztökélni a lovát, hogy elmeneküljön a csatából.

Szerepek

II. Lajos: Beszédet mond és lelkesíti a katonákat.

Drágffi János: Kezében a zászlóval ül a lován és leszerelik a sarkantyúját.

Egy főnemes: Leszereli a sarkantyút.

Tömeg: Ujjong és bízik a győzelemben.

3. csoport: II. Lajos a csatában

Ebben a feladatban egy, a mohácsi csatához kapcsolódó fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatók formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

II. Lajos a csatában

„A csata jele elhangzott, mire azok, akik az első sorban voltak, bátran nekimentek az ellenségnek. Ágyúink valamennyien eldőrdültek, de a harc csak kis kárt tett az ellenségben, noha a mieink számához képest elég heves volt, és többen estek el az ellenség közül, mint a mieinkból. Végre a mieink kemény viaskodására az ellenség hátrálni kezdett, akár mivel a mieink rohama erre kényszerítette, akár azért, hogy bennünket az ágyúk irányába tereljen. Hirtelen odasiet a királyhoz Báthory András azzal, hogy az ellenség menekülőben van, miénk a győzelem, törjünk hát előre, és segítsük a mieinket a hátráló ellenség üldözésében!

Előrenyomulunk erre mi is, árkon-bokron keresztül: s amint ahhoz a helyhez értünk, ahol az imént a harc folyt, sok halottat lehetett ott látni a mieink közül szerte a mezőn heverve, de még többet az ellenség közül, néhányan még éltek is és lélegzettek. A mieink ezalatt viaskodtak az ellenséggel, és bátran harcoltak, miközben a királyi csapat is odasietett, már amennyire a vérteshad sietni képes, de a jobbszárny kezdett meghajolni. Sokan eredtek futásnak azon az oldalon, azt hiszem, az ágyúgolyók ejtették őket rémületbe, melyeket az ellenség csak most kezdett harcba vetni. Ez a körülmény, meg az, hogy az ágyúgolyók most már a mi fejünk fölött szálldostak, akik a király mellett voltunk, valamennyiünkben félelmet keltett. És ettől az időtől fogva a király többé nem volt sorainkban!

Lehet, hogy megelőzte azokat a sorokat, akiről említettük, hogy előtte álltak (amit előzőleg azért intéztek így, hogy a király ne legyen kénytelen mindig ugyanazon a helyen maradni); lehet, hogy azok sodorták el a csatasorból, akiről mondtuk, hogy mögötte álltak, mert

mindkettő megtörténhetett. Vannak olyanok is, akik azt mondják, hogy csapatunk első rendjeit megelőzve egészen előretört, és ott bátran harcolt az ellenséggel: én ezt sem megerősíteni, sem nyíltan megcáfolni nem merném." (*Brodarics István krónikájából*)

Szerepek

II. Lajos: Fél, de bátran harcol, majd eltűnik a kíséretéből.

Báthory András: Lelkesen érkezik Tomori parancsával, hogy a második hadrend is támadjon, hogy meglegyen a győzelem.

Kiséret: A királyt körbeveszik és együtt indulnak, de a csata hevében a királyt elvesztik szem elől.

4. csoport: Kanizsai Dorottya eltemetteti a halottakat

Ebben a feladatban egy, a mohácsi csatához kapcsolódó fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Kanizsai Dorottya eltemetteti a halottakat

A mohácsi csata után, a török sereg elvonulását követően a siklói vár úrnője, Kanizsai Dorottya, aki Perényi Imre korábbi nádor második felesége volt, mostohafiát, Perényi Ferenc váradi püspököt kereste papjaival a csatatéren, s közben 400 jobbággyával eltemettette az elesett hősöket.

Szerepek

Kanizsai Dorottya: Keresi mostohafiát, sír a hatalmas pusztulás láttán.

Pap: Keresi a halottak között a váradi püspököt és közben imádkozik a halottak lelki üdvéért.

Jobbággyok: Sírokat ásnak és azokba fektetik a holtakat.

Holtak: A csatában elesett hősök.

5. csoport: II. Lajos holttestének megkeresése

Ebben a feladatban egy, a mohácsi csatához kapcsolódó fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatók formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljártok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

II. Lajos holttestének megtalálása

A király eltűnt a csatában és holttestét csak vélhetően októberben indultak el megkeresni. Vélhetően Kanizsai Dorottya már megtalálta a holttestet és elhantolta. Az özvegy királyné parancsára a holttest felkutatásában részt vett Sárffy Ferenc győri várkapitány, aki beszámolót is írt a holttest megtalálásáról.

„A mocsár is nem egyet nyelt el mély örvényeiben: sokan azt mondták, hogy a király is ott pusztult el. Azonban később egy meredek part hasadékában lelték meg Mohács fölött, fél mérföldnyire a Csele nevezetű falu alatt. Ezen a helyen akkor a Duna áradása miatt a szokottnál magasabban állott a víz: itt fulladt bele a vízbe lovával együtt úgy, ahogy fel volt fegyverkezve. Még mások is vesztek itt el, valamivel arrább találták Trepka András és Aczél István holttestét.” (*Brodarics István krónikájából*)

„A napokban a királyné őfelsége elküldte hozzám Czettritz Ulrikot és más hú szolgálait egy levelével, melyben megparancsolta nekem, hogy Czettritznek, ki boldog emlékezetű legkegyelmesebb urunk, a király őfelsége holttestének felkeresésére indult, tizenkét lovas bocsássanak rendelkezésére, és azokat vele arra a helyre elküldjem. [...] Magam személyesen utaztam el Czettritzcel e feladat teljesítésére. Legyen róla meggyőződve főtisztelendő uraságod, hogy mindaz, amit Czettritz annak idején a király haláláról elmondott, a színgazság volt. Mert mikor ahhoz a helyhez közeledtünk, s még oda sem értünk, már Czettritz ujjával mutatta meg azt a helyet. Odasiertünk, s megláttuk egy ló tetemét a mocsárban, s mert Czettritz azt hitte, hogy a királyi felség holtteste is ott van, nem törődve a mocsárral, beugrott az iszapba, s ez alatt kereste a királyi hullát kísérelve együtt. De nem találta meg, hanem csak a király fegyvereire akadt itt rá. Erre egy kicsit továbbmentünk, találtunk egy élettelen

testet, melyben felismertük őfelsége udvarmesterének, Trepkának hulláját. Ezután még sok holttestet vizsgáltunk meg, de őfelsége testét nem találtuk meg ezek között. Nem messze ettől a mocsártól végre egy friss sírdombot pillantottunk meg, s az alatt - mintegy isteni útmutatásra - a királyi felség elhantolt holttestét találtuk meg. Odasiettünk valamennyien, s Czettritz rögtön elkezdte a földet kezével lekaparni, mi is követtük példáját mindnyájan: s először a lábak feletti részét bontottuk ki a sírnak. Czettritz megragadta a holttest jobb lábát, gondosan lemosta kétkezes vízzel, s ekkor felfedezte azt a jegyet, mely őfelsége jobb lábán volt. Erre hangosan felkiáltott: "Ez itten a király őfelsége, az én mindig legkegyelmesebb uram holtteste, ez egészen bizonyos!", s térdre borulva, sírva megcsókolta." (*Sárffi Ferenc beszámolójából*)

Szerepek

II. Lajos holtteste

Sárffi Ferenc: Kíséri Czettritz Ulrikot, s mikor megtalálják a király holttestét, leborul előtte.

Czettritz Ulrik: Keresi a holttestet, több holttestet is talál, majd megtalálja a királyét is és megcsókolja.

Tanórai utófeldolgozás

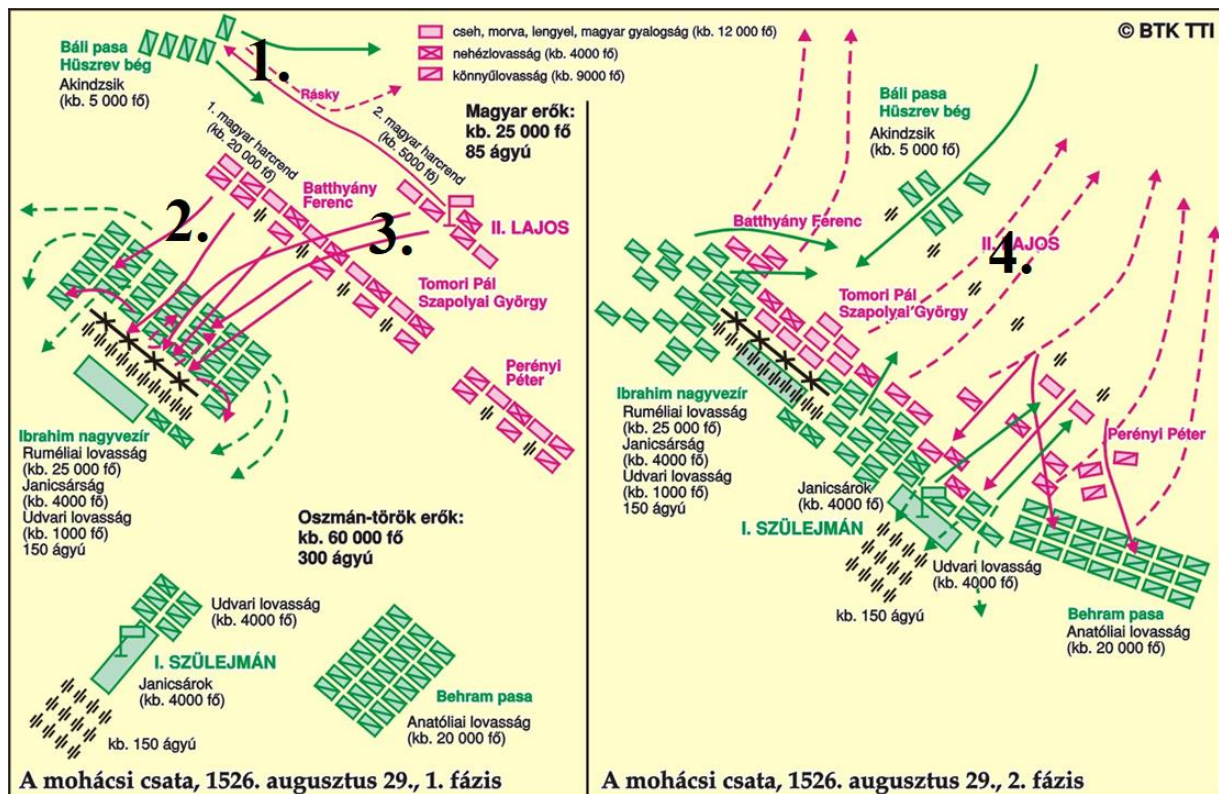
- A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
- Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
- Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
- Kompetencia alapú záró feladatok megoldása és értékelése

Feladatlap

1. A feladat a mohácsi csatához kapcsolódik.

Rendeld Brodarics István leírásának részleteit a csatavázlaton sorszámokkal jelölt történésekhez!

A) „Hirtelen odasiet a királyhoz Báthory András azzal, hogy az ellenség menekülőben van, miénk a győzelem, törjünk hát előre, és segítsük a mieinket a hátráló ellenség üldözésében! Előrenyomulunk erre mi is, árkon-bokron keresztül. [...] A mieink ezalatt viaskodtak az ellenséggel, és bátran harcoltak, miközben a királyi csapat is odasietett, már amennyire a vérteshad sietni képes.”

a) Térképi sorszám: ....

B) „Sem az ágyúk erejét és füstjét nem lehetett már elviselni, meg nagyrészt a hadsereg is menekülőben volt már, tehát ők is futni kényszerültek. Menekültek mind egy szálig, ki merre legközelebb tudott, főként azon a helyen keresztül, ahonnan kevéssel előtte ujjongva, a győzelem reményétől eltelve jöttünk, táborunk helyén által, melyet az ellenség már előzőleg úgy szédült és fölprédált, hogy csak nyomai maradtak meg, és mindent elborított azok holtteste, akik a táborban visszamaradtak.”

b) Térképi sorszám: ....

C) „A nap már délutánba hajolt, amikor az ellenség hadai abban a völgyben, mely tőlünk jobbra, a dombok alatt terült el, csöndesen megindultak, csak a lándzsák hegyei árulták el, és a Barát [értsd Tomori Pál] kitalálta, mit jelentsen ez: vagy táborunk szétzúzására, vagy bekerítésére törekszenek. Az első csatasorból a királyhoz sietve megparancsolta Ráskay Gáspárnak és még két másiknak, akikről említettük, hogy a király személyének a védelmére voltak kijelölve, hogy kémleljék ki, miben fáradoznak amazok, és ha lehetséges, térítsék őket le az útról, amelyen elindultak.”

c) Térképi sorszám: ....

D) „A csata jele elhangzott, mire azok, akik az első sorban voltak, bátran nekimentek az ellenségnek. Ágyúink valamennyien eldördültek, de a harc csak kis kárt tett az ellenségben, noha a mieink számához képest elég heves volt, és többen estek el az ellenség közül, mint a mieinkból. Végre a mieink kemény viaskodására az ellenség hátrálni kezdett, akár mivel a mieink rohama erre kényszerítette, akár azért, hogy bennünket az ágyúk irányába tereljen.”

d) Térképi sorszám: ....

2. A feladat II. Lajoshoz kapcsolódik.

Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével!

„Lévén pedig ez az írás az utolsó betű, amit még Felségednek [értsd V. Károlynak] írhatok, azt terveztem, hogy számot adhatok benne e török ellenségünk túlságos erejéről, hanem útjába áll e szándéknak a holnapi nap, amire várakozunk, s meg nem tűri a mai, amit ebben a nyomorúságban töltünk. De egy dologra még felhívom azért Felséged figyelmét: Ha nem sietsz a segítségére annak, ami most majd [értsd a csata után] még megmarad, úgy semmi sem fog fennmaradni a Római Városból, amit el ne ragadna ez a vérengző farkas, mert bizonyosra mondom: ha holnap, a mi halálunk árán, győzelmet arat, seregeit Olaszország telt zsákjaira reményli majd uszíthatni, fegyveres hadát Velence meg Szicília szigeteire. Ha hiszünk is abban, hogy Urunk, az Isten föl fogja tartóztatni lépéseit, s meg fogja zavarni kártékony terveiben, mégis csupán akkor, ha Te Felséged is megkísérel ellenállani annak, amire ember aligha elégséges. Hivatkozással a levélre, amit a mi nagyon tisztelendő infánsunk [értsd Habsburg Ferdinánd] követének küldöttünk, már nem könyörgök tovább ezért a lélekért, amely ebből a mi testünkből kiszállni törekszik, s éltükért azoknak, akik ebben a veszedelemben leledzenek. Növelje a mi Urunk Felséged állását a hitetlenek fölötti győzelemmel. A mohácsi táborból, 1526. augusztus 27-én.” (II. Lajos levele V. Károlynak)

a) Karikázd be a forrás alapján igazolható négy állítás sorszámát!

1. A levelet a mohácsi csata után írta II. Lajos.
2. II. Lajos nem bízott a győzelemben.
3. II. Lajos félt, hogy a török hódítás el fogja érni Rómát is.
4. A magyarok augusztus 29-én ütköztek meg a törökökkel.
5. V. Károly segítségét kéri Magyarorszag számára.

6. A magyarok serege meghaladta a török sereg létszámát.
7. Tomori Pál volt a magyar sereg vezére.
8. II. Lajos felkészült a halálra.

b) Milyen rokoni kapcsolat volt II. Lajos és V. Károly között?

.....

3. A feladat a mohácsi csata emlékezetéhez kapcsolódik.
Oldd meg a feladatot a forrás és ismereteid segítségével!

„A négyszáz év előtti mohácsi tragédiát egyik [a]) nagy költőnk méltán nemzeti nagylétünk nagy temetőjének nevezte. A királlyal élén elveszett a magyarság színe-java, mártírhalált halva akkor, amidőn a nyugati kultúra védelmében fegyvert ragadott, nyugat felé törő fajrokonai ellen. Egyenetlenség, belviszályok és a fegyelem teljes hiánya semmisítették meg nemzetünk erejét, rabszolgasorsra juttatva a nemzedékek egész sorát. Hosszú, nehéz idők múltak el, amíg újra megindult a vérkeringés az ország megcsonkított, elernyedtestében, és újra életre kelt a nemzet. [b]) Okulva a múltakon, a késő utódok mégis csak megérték azt, hogy még ily nagy bukás után is feltámadás követte a vigasztalan reménytelenséget. [c]) Az egykori ellenségből jóbarát lett. A két ősi rokonfaj közötti ellentétek elsimultak, és helyükbe lépett a megértő barátság és a kölcsönös rokonszenv. [d]) Attól a jóbaráttól viszont, akivel oly soká fűzött össze minket a déli végeken a közös védekezés életbevágó érdeke, utóbb, sajnos mélyreható ellentétek választottak el. Hiszem és remélem, hogy itt is hamarosan visszatérhet a régi barátság és megértés. Ma körünkben itt van a török nemzet képviselője is, és együttérez velünk a visszaemlékezés nekünk oly szomorú perceiben. Meghajtom fejemet a király és hős harcosai emléke előtt, és leteszem mélyen érzett kegyeletem jeléül e koszorút.” (Horthy Miklós beszéde, 1926.)

a) Nevezd meg a szövegben aláhúzással és a) betűvel jelölt költőt!

.....

b) Nevezd meg melyik tragédiára utal Horthy Miklós az aláhúzással és b) betűvel jelölt mondatával!

.....

c) Nevezd meg melyik nemzetre utal az aláhúzással és c) betűvel jelzett kifejezés!

.....

d) Nevezd meg melyik nemzetre utal az aláhúzással és d) betűvel jelzett mondat!

.....

e) Nevezd meg egy olyan műemléket, ami a 400. évforduló kapcsán jött létre!

.....

Órán feldolgozható források:

1. Brodarics István

„A csata jele elhangzott, mire azok, akik az első sorban voltak, bátran nekimentek az ellenségnek. Ágyúink valamennyien eldördültek, de a harc csak kis kárt tett az ellenségben, noha a mieink számához képest elég heves volt, és többen estek el az ellenség közül, mint a mieinkból. Végre a mieink kemény viaskodására az ellenség hátrálni kezdett, akár mivel a mieink rohama erre kényszerítette, akár azért, hogy bennünket az ágyúk irányába tereljen. Hirtelen odasiet a királyhoz Báthory András azzal, hogy az ellenség menekülőben van, miénk a győzelem, törjünk hát előre, és segítsük a mieinket a hátráló ellenség üldözésében!

Előrenyomulunk erre mi is, árkon-bokron keresztül: s amint ahhoz a helyhez értünk, ahol az imént a harc folyt, sok halottat lehetett ott látni a mieink közül szerte a mezőn heverve, de még többet az ellenség közül, néhányan még éltek is és lélegzettek. A mieink ezalatt viaskodtak az ellenséggel, és bátran harcoltak, miközben a királyi csapat is odasietett, már amennyire a vérteshad sietni képes, de a jobbszárny kezdett meghajolni. Sokan eredtek futásnak azon az oldalon, azt hiszem, az ágyúgolyók ejtették őket rémületbe, melyeket az ellenség csak most kezdett harcba vetni. Ez a körülmény, meg az, hogy az ágyúgolyók most már a mi fejünk fölött szálldostak, akik a király mellett voltunk, valamennyiünkben félelmet keltett. És ettől az időtől fogva a király többé nem volt sorainkban!

[...] Noha a király serege a mondott dolgok miatt erősen összekavarodott, és menekülőre fogta, azért mégis sokáig harcoltak még utána nem azon a széles síkságon immár, hanem az ágyúk előtt, melyek oly közel voltak hozzánk, hogy az tíz lépésnél nem volt több. Végül azonban nemcsak a félelem, de a füst is ellepett mindent, és akadályozta a látást; ezért hadaink kénytelenek voltak nagyrészt a völgybe lemenni, ama mocsaras víz mellé, de a háttamaradottak szüntelenül bátran harcoltak az ágyúk előtt. Egyébként azok is visszatértek, akik a völgybe húzódtak le, hogy újra kezdjék a harcot, de sem az ágyúk erejét és füstjét nem lehetett már elviselni, meg nagyrészt a hadsereg is menekülőben volt már, tehát ők is futni kényszerültek.

Menekültek mind egy szálig, ki merre legközelebb tudott, főként azon a helyen keresztül, ahonnan kevéssel előtte ujjongva, a győzelem reményétől eltelve jöttünk, táborunk helyén által, melyet az ellenség már előzőleg úgy szédült és fölprédált, hogy csak nyomai maradtak meg, és mindent elborított azok holtteste, akik a táborban visszamaradtak. Az ellenség látta, hogy a mieink menekülnek már. Azonban sokáig veszteg maradtak a táborukban, akár mivel cseltől féltek, akár mivel a küzdelem kifárasztotta őket, vagy talán mert a leszálló éj sötétjére vártak, és egyáltalán nem üldözték a mieinket. Ez a körülmény, meg az, hogy az éjszaka nemsokára hatalmas záporral köszöntött be, sok halandónak lett a menekvése. A küzdelem pontosan egy és fél óráig tartott. A mocsár is nem egyet nyelt el mély örvényeiben: sokan azt mondták, hogy a király is ott pusztult el. Azonban később egy merdek part hasadékában lelték meg Mohács fölött, fél mérföldnyire a Csele nevezetű falu alatt. Ezen a helyen akkor a Duna áradása miatt a szokottnál magasabban állott a víz: itt fulladt bele a vízbe lovával együtt úgy, ahogy fel volt fegyverkezve.”

2. Szulejmán naplója

„Ma a reggeli ima idején az egész győzelmes hadsereg lóra ülven megindult, lassan-lassan, majd megállva, majd menetelve, ikindi (délután két óra) előtt megérkezett a mohácsi mezőre, a haszontalan gyaurok tábora elé. A pasa (Ibrahim) a ruméliai sereggel elől foglalt állást, a császár pedig mögötte állott az anatóliai sereggel [...] és a janicsárokkal. A feslett életű hitetlenek néhány ágyúgolyót lőttek el, melyeknek egyike a jobb szárnyon esett le, s táboruk előtt álltak, több harcvonalba fölállítva. A mi részünkön nyugodtak maradtak, mivel még nem érkezett el az alkalmas idő, s ember és állat fáradt volt. Mikor éppen azt határozták el (t. i. a szultán hadi tanácsában), hogy majd reggel kezdődjék meg a harc, a délutáni imádság (négy óra) idején, az alávaló hitetlenek egyszerre megmozdultak és felénk jöttek. Ekkor a mieink is megindultak és az ágyúkból tüzelni kezdettek, de nem tudtak nekik ártani. Amazok seregüket három részre osztották. Az egyik csapat, melyben a harcosok tetőtől talpig vassal voltak fődve és vas lándzsát tartottak kezükben, az ellőtt ágyú- és puska golyókkal teljességgel nem törődve, minden félelem nélkül vágatott Ibrahim basa ruméliai beglerbég ellen. Ez a ruméliai hadtest, mivel még szét volt szóródva, nem bírta ellenállni és egy része a császár felé futott. A másik (t. i. magyar) csapat Jahja basa és a boszniai bég ellen intézett támadást és az ő csatarendjüket kettészakította. A gonoszszívű király pedig, többi nyomorult katonaságával, felséges császárunkra és az anatóliai seregre rohant. A janicsárok hadosztálya háromszor vagy négyszer támadta meg puskatűzzel és visszaszorítani igyekezett az alávaló gyaurokat. Végre a felséges Isten és a próféta segélyével erőt vevén az iszlám népe, visszaszorította a gonoszokat, a kiknek újabb támadásra nem volt erejük, és úgy aprította őket, mint a kutyákat. Olyan heves harc és öldöklés volt, hogy nem lehet leírni. A gyaurok közül körülbelül négyezer lovas és ötvenezer gyalogos költözött a pokolba; az iszlám hívei közül pedig mintegy ötven vagy hatvan ember lett vértanúvá. A győztes szultán csaknem éjfélig lóháton maradt összes szolgálival, azután pedig sátorába tért pihenni., míg a győztes katonák eloszlottak, és leszálltak lovaikról, de reggelig kezükben tartották a kantárszárat; sem a főbbek, sem a közemberek közül senkinek sem volt szabad a málházhoz menni.”

3. Heltai Gáspár

„Tolnán hogy vala a király, gyűlének az vármegyékből hozzája. Annak utána jöve Szapolyai György háromszáz fegyveressel és tizenkétszáz gyaloggal. Jöve a cypriai Hannibál is a pápa népével tizenháromszáz gyaloggal. Ezek mellett esmet négyezer gyalogot bocsátott vala a pápa, azok is oda érkezének; szép fegyveres nép vala ez, és jó készüllettel valának, noha gyalogok valának. Jövének tizenötszáz lengyelek is szép készüllettel, kikkel Gnonski Lénárd, egy főember. Püspekek is jövének; Várdai Pál az egri püspek, Prini Ferenc az váradi püspek, és egyebek. Azonközbe úgy hozák a hírt, hogy Újlakot is megvötte volna a török.

A király tanácskozik vala minden nap, mint kellene előbb menni, és hova kellene szállani? De miérthogy immár a Duna mellett való erősségek mind a török kezébe valának, arra hajla mind az egész tanács, hogy valamiképpen a Dráva révét el kellene foglalni a törökektől, hogy által ne jöjhetne a Dráván. És a király elbocsátá néppel a nádorispánt, hogy a Dráva mellé menne, és ada a nemesek közül is sokokat mellé. A nádorispán elméne ugyan, noha

beteg vala, de a nemesek nem akarának elmenni, mert ezt hányják vala, hogy őnékik privilégiumok volna, hogy soholt ne hadakoznának, hanem csak szinte a király zászlója alatt. Ez versengésbe elmúlék a Dráva dolga is.

Hogy ezt meghallá a király, igen búsula rajta, és monda: látom mire ügyekeztek mindnyájan. A tü fejeteket meg akarjátok mindnyájan menteni az én fejemnek elveszésével: ám legyen. Nem akartok tü oda menni: Istennek segítségéből önmagam oda viszem fejemet. Ám uram Isten, te tudod, miképpen kell a dolognak lönni. Másodnapon ez okáért kiindula Tolnárol király, és méne Szekszárddá. Onnét méne Bátára. Ott szörze a király két főhadnagyot, egyiket Tomori Pált, a másikat Szapolyai Györgyget.

A hadnagyok elindíták a sereget, és menének a Mohács mezőre, hogy elfoglalnák a mezőt, és tábort járnának azon. És mikoron mindnyájan megszállattanak volna, eljuta éjjel Podmaniczki Mihály a királyhoz, és megmondá néki, hogy török császár immár általjött volna a Dráván. Ott nagy veszedés lőn a tanácsba, mit kellene művelni a királynak? Meg kellene ütközni a törökekkel, avagy hátra kellene menni? Mert az erdélyi vajda nem jött vala még meg, az horvátok sem jöttek vala, sem az németek, sem a csehek. Tomori Pál azt adja vala tanácsul, hogy a király ugyan megütköznék a törökekkel, mert noha a törökek sokan volnának, de igen kevés volna a színnép közetek. A hadakozók is mindnyájan azt kiáltják vala.

Hogy immár mindnyájan megegyenesülének rajta, hogy ugyan meg kellene ütközni monda Prini Ferenc, az váradi püspök, a király előtt, csúfolkodván: Ím látom, hogy ugyan meg akartok ütközni. Fráter Pál néki viszi a sok jámbort. De annak előtte az magyaroknak csak tíezer mártíromnak innepe vala: innét tovább leszen nékik húszezer mártíromoknak innepek is, melyek e mai napon az országért víván, mind levágattatnak. Bár bebocsássátok Broderik Istvánt Rómába, hogy kérje a pápát, hogy beírja mind az húszezert (mert akkoron többen nem valának a király seregében) az kalendáriomba.

Ugyanazon napon jövének az hajók Budáról, hozván az álgyúkat, nagyokat és kicsideket, és golyóbisokat a puskaporral egyetembe, és egyéb hadi szörszámokkal. Jövének kétszáz gyalogok is, kiket bocsátott vala a Thurzó Elek, ki Budán királyné asszonnyal vala. Ugyanazon napon hozá Tomori Pál az ő seregét, ötezer embert, a király serege mellé. Vasárnapon jöve az horvátországi bán is az ő népével, mint háromezer emberrel. Véle valának valami urak is, Tahi János, Bánfi János, és egyebek is. Hétfőn jöve az Erdődi Simon is, a zágrábi püspök, az ő öccsével Erdődi Péterrel, kik valának több hétszáz lóval. Szinte akkoron jöve Aczél István is háromszáz lovaggal; és egynyíhány ezer arany forintot is hozza, melyeket ajándokba küldötte vala Bornemisza János Lajos királynak. Estve felé juta Szerencsen János is kétezer gyaloggal, kézíjésekkel. Jöve az Moré Filep is, a pécsi püspök, az öccsével Moré Lászlóval.

Mikoron eljött volna kisasszony havának az huszonkilencedik napja, mely Szent Jánosnak fővétele napja vala, a seregrendelэшöz kezdének. A török is mindjárt megmutatá magát. A nádorispán megkörülé a királlyal mind a tábort, és ujjával megmutatá a királyt, hogy jelen volna, és kész volna víni hazánkért halálig, és szép beszédekkel inté mind a sereget. Azonközbe aláereszkedék a dombrol a török sereg. Innét is ütközetet fúvának és dobolának, és egyberoppona a két sereg, és nagy viadalom lőn közetek. Végre hátat kezdének a törökek adni. Imezek kedig tolongnak utánok, és a törökek mindaddig hátra mászkálnak, méglen a magyarokat az álgyúk elejbe csalják. Akkoron mindjárt kisüték egyszersmind a sok álgyúkat (vala kedig több háromszáznál) az magyarokra, és az álgyúk nagy romlást művelének benne, elannyira, hogy meg kezdé az jobb szárnya tántorodni, és hátat kezdé

adni. Mindazonáltal erősen vív vala a deréksereg a törökek ellen. De hogy az jancsároknak seregére érének, és azok sűrén kezdének lönyi, meglankodának a magyarok; mert szántalanak kezdének hullani az lövések miatt, és úgy kezdének hátra futni. A török lovagok kedig utánok tolyának, oldalul is ütközének nekik, és a Krassó sebedékes érre kezdék őket tolni, és szántalan sok nép oda vesze az érbe.

A futásban a király Cetriczcel egybetalála, és mikoron az érre találtak volna, Cetricz előlméne, és általúztata. A király utána méne, és mikoron a meredek parton ki akarna a lóval hágtatni, visszaesék a ló véle, és a királyt fegyverben az vízbe és sárba nyomá, és ott fullada meg az jámbor Lajos király. Ott megtalálák annak utána az ő testét. Tomori Pál vitézül víván, az ütközetben hala meg. Az ő fejét a császár kópiába téteté, és az ő egész táborában hordatá azt.

Másodnapon török császár elejbe hozatá a foglyokat, a nemeseket, és szöme előtt levágata tizenöt százat benne; ezekkel áldozta az nap. A foglyok közül keveset megtarta, csakhogy azoktól megtudhatna a császár és Ibrahim basa minden szükséges dolgokat. Azok között valának Miklós herceg, Pilecki János, és Maciucki János, mind lengyelek, királynak komornyiki. Esmet Fekete Mihály, Majtin Birtalan.

Nagy sok urak veszének kedig az viadalban és a futásban. Szalkai László az esztergomi érsek, Tomori Pál az kolocsi érsek, Prini Ferenc az váradi püspök, Moré Filep az pécsi püspök, Paksi Balázs az győri püspök, Csaholi Ferenc a csanádi püspök, Palinai György a bosznai püspök. Az urak közül Szapolyai György a szepesi gróf, Drágfi János, Ország Ferenc, Korláti Péter, Trepka András, Horvát Simon, Szécsi Tamás, Príni Gábel, Sárkány Ambrus, Pálóczi Antal, Czetin Mátyás, az Frangapán gróf, Bánfi Zsigmond, Hampó Ferenc, Battyáni János, Slik István cseh úr. A főurak közül Balassi Ferenc, Tarcsai Miklós, Paksi János, Istvánfi János, Várdai Imre, Podmaniczky Mihály, Orlovicz György, Aczél István, Pogán Zsigmond, Tornyal János, Kálnai János, és Kálnai István, Forgács Miklós. És a fő nemesek közül vagy ötszázan. Gyalagok vagy négyezeren szálladtanak el. Az gyalogoknak hadnagyi közül nem szálladott el senki, hanem csak az Hannibál, a cypriai. Az álgjuk mind odaveszének.

Az viadalnak után harmadnapig kiszaguldának a törökek mind széljel Magyarorszában. Kicsoda mondhatná a nagy kárt, melyet mindenfelől tőnek. Mind a Balaton állóvízig elszaguldának a törökek. Pécs városát mind elégeték.

Hogy ez lönne az Mohács mezőn Szapolyai János, az erdélyi vajda, az ő nagy népével Szegednél fütezék, mert csak azt várja vala ő, hogy odaveszne Lajos király, hogy őmagát annak utána előtolhatná. Onnét éjjel elorozkodék a néptől, és úgy lön szömbe a Szolimán császárral, és úgy köté meg az ebláncot véle, kinek az előmente és az hitván vége mint lött annak utána, azt meghalljuk, ha az Isten akarja, a krónikának második részében."